

skej rovnoprávne i slovensko-nemecká jak reč naukosdelná byť potrebovaná a jak učebný predmet prednášaná. Medzitým vóla Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva zostáva na papiere nevykonaná, ohlasom na púšti bez výsledku, pritom odcudzujú sa nám synovia naši, učia sa znevažovať a hanobiť rod svoj, vychovávajú sa naším pracovite vyrobeným chlebom a nákladkom, aby boli protivníci krvi slovenskej, a títo synovia naši tak spotvorení majú úradovať o niektorý čas verejne v stave duchovnom alebo svetskom medzi národom slovenským, v ktorého reči nevedia sa vysloviť pravidelne. Nemôžeme Vaše cisársko-kráľovské Veličenstvo tu ešte najponíženejšie neupozorniť na to, jak vo veľkej protimluve také vynaučovanie mládeže stojí so zásadami paedagogickými vzdelaných národov, ktorých vychovatelia učia, aby vedy, teda i reč maďarská poznávali sa skrze reč materskú, lebo len táto jedine pochádza od srdca a povzbudiť môže lásku k vedám. Zásady tieto na zákonoch prírody založené zachovávajú si a Maďari z ohľadu svojej mládeže, ale Slovákovi a iným nemaďarským národom odopierajú právo jich užívať strany svojich synov, a to deje sa s nami všetko, aby rod náš padol jak korisť v obeť maďarizácie. Opravdu položenie naše z ohľadu vyšších škôl smutnejšie jest v dobe kresťanskej pod ústavou a rovnoprávnosťou Maďarov, nežli bolo niekedy opovrženého národa židovského v dobe pohanskej a pod samovládou rímskou, lebo pod touto židia slobodne smeli vynaučovať synov svojich v reči svojej, čo nám Slovákovi nie je dovolené. Nepamätujú Maďari, spoluobčania naši, že ten, ktorý stvoril jazyk maďarský, stvoril i slovenský, a tie isté práva, ktoré dal reči maďarskej, v tej istej miere dal i reči slovenskej.

Tie sú krivdy, ktoré nám bez bázne činené bývajú z ohľadu reči našej slovenskej v správe občanskej a vynaučaním mládeže našej na gymnasium levočskom. Opierajú sa teda na práva nám bohom dané a slovom Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva poistené spoliehajú sa na blahosklonnosť Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva ku všetkým národom Uhorským, aby spravodlivé jejich prosby bez rozdielu náboženstva a reči vyslyšané, a prechvaty jedného národa oproti druhému zničené boli, útočisko v najhlbšej poníženosti Vašemu cisársko-kráľovskému Veličestvu berieme a prosíme, aby prestali krivdy nám dosavď činené, aby jako slavné úrady stoličné v úradovaní s nami obecne i osobne tak učitelia gymnázium levočského vo vynaučovaní mládeže našej potrebovali reč slovenskú rovnoprávne s nemeckou a maďarskou podľa nariadenia veleslavnej kancelárie, jako to skutočne zachované býva na gymnázium bansko-bystrickom.

Ináče Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva milosti najponíženejšie poručení zostávame až do smrti v najväčšej pokone. V Spišskej stolici dňa 2. januára 1863.²

110

Petícia slovenských vlastencov županovi Trenčianskej vo veci uplatňovania slovenčiny v stoličnom úradovaní.

Originál v ASSV v Trnave, fasc. 185. Trenčín 30. septembra 1863.

² Podpísali sa zástupcovia obcí Hrabušice, M. Hnilca, Tepličky, Štvrťka, Iľiašovice, Smižian, Tomášoviec, Letanoviec, Viderníku, Janoviec, Hranovnice, Štiavnika, Horelca, Filíc, Gándiec, Sváboviec a Batisoviec.

Slovenskí vlastenci, chcjúc využiť vhodnú príležitosť, spôsobenú zastavením ústavného života v Uhorsku, podávali na jednotlivé vyššie úrady, i stoličné, petície v záujme uskutočnenia niektorých jazykových požiadaviek, najmä aby sa slovenčina mohla používať v stoličnej správe, pri súdnictve a v stredných a nižších školách.

Osvícený Pán Župan!

Stoletým temer utláčaním nemaďarských národov koruny sv. Štefana dojaté Jeho C. Kr. Apošt. Veličstvo, náš najmilostivejší panovník dlhého utrpenia tohoto odvracania naložil a urovnoprávnenie všetkých národností opätne Najvyšším diplomom od 20. okt. 1860 a v nasledujúcich Najvyšších reškriptom najblahosklonnejšie vyslovil ráčil.

Medzitým mužovia 1861. roku Najvyššiu panovnícku vôľu túto zaznali a zásadu urovnoprávnenia dľa náhľadov svojich k nemalej krivde národov nemaďarských vysvetľujúc, národný ľud slovenského vyvin prekázali tak, že nátlakom svojim na ňom zapretie seba samého, zapretie skutočnosti a pravdy božej, ba osvedčenie to, že on nie je a nechce byť tým, čo je, — ľudom slovenským, úsilne vynucovali.¹

V najnovějších dobách mnohá krivda sice sa odstránila, avšak strany prevedenia rovnoprávnosti, a ohľadom uskutočnenia toho, čo ľud slovenskému, v čiro čistej slovenskej župe Trenčianskej, dľa práva božieho a prirodzeného, dľa práva ľudskosti, dľa vôle a Najvyššieho zabezpečenia panovníckeho náleží, málo je učineno.

Pri stoličnej správe, v jej vyšších i nižších, ba aj najnižších okresných a obecných kruhoch, v obore prisluhovania spravodlivosti, pri stoličnom, podžupanských, mestských a okresných súdoch, pri hlavných a gymnaziálnych školách, a patričných záležitostiach náboženských, zásada rovnoprávnosti ešte vždy nazad odtisknutá, nešetří sa, a domáca materinská reč slovenská ešte vždy, jestli nie je celkom vyobcovaná z nich, len veľmi podriadenú úlohu má.

Neni našim predsavzatím dokazovať Vašej Osvícenosti,² že stav takýto jak duchovnému tak hmotnému dobrobytu národa toho prekáža, ktorý Jeho Veličstvo vo svojej prvšiemu vyslanstvu Matice slovenskej 10. Sept. 1863³ danej odpovedi za taký vážny faktor uznáva, ktorý je povoláný spoluúčinkovať pri rozhodovaní a ustrojovaní pomerov štátnych; avšak mocou vrodenej srdcu slovenskému, vernosti a oddanosti ku zákonitému svojemu vládatrovi, povinnej poslušnosti oproti vrchnostiam a úradom, svätého pridržania sa zákonov, a lásky nekonečnej ku spoločnej drahej vlasti našej uhorskej; odvolávajúc sa na horespomenutý Najvyšší diplom od 20. Okt. 1860 a za ním vydaté Najvyššie prípisy Jeho Veličstva, jako i na ducha času, opierame sa na

¹ Naráža sa tu na protimemorandové protesty z roku 1861.

² Ide o župana Ladislava Vietorisza, ktorý bol v revolučných rokoch vládnym komisárom Liptovskej stolice.

³ Panovník odpovedal deputácii v tom zmysle, že ho teší ju vidieť a prijať vďaka a oddanosť Matice slovenskej. Vyslovil potešenie, že prvé valné zhromaždenie sa uskutočnilo v poriadku a s opravdivým zápalom. Vyslovil nádej, že loyálny slovenský národ sa osvedčí pri užšom spojení Uhorska s celorišskou dŕžavou a hotový je slovenský národ vziať i napotom pod svoju ochranu. V deputácii boli okrem biskupa Št. Moysesu K. Kuzmány, J. Francisci, J. Gotčár, A. Kardoš, P. Mudroň a S. Čipkay.

spravodlivosť a známu ľudomilovnosť, zvlášte ale na mohútnu podporu a priazeň Osvícenosti Vašej, ktorá rodom s nami zviazaná a výkonníctvom Najvyšších ustanovizní v župe poverená opätne za urovnoprávnenie všetkých národov Uhorska slávnostne osvedčil sa ráčila, a v úprimnej dôvere v tejto osmeľujeme sa túžby a žiadosti naše Osvícenosti Vašej predložiť, uctive prosiac, že by Osvícenosť Vaša mocou sebe a Najvyššej vôle Jeho Veličestva udelenej vlády naložiť ráčila:

1. Žeby pri správe stoličnej vo vyšších i nižších jej kruhoch, menovito, kde s ľudom a jednotlivými mestskými a obecnými vrchnosťami a jej výkonnými údami do bezprosriedneho dotýkania prichodí sa, v stolici správe Osvícenosti Vašej zverený — čisto slovenský, reč ľudu, reč slovenská v miere tej, jako to dľa práva prirodzeného, pozitívneho a Najvyššej vôle Veličestva patri, užívaná bola.

2. Žeby prisluhovanie spravodlivosti, a síce jak pri súde stoličnom, tak pri súdoch podžupanských, okresných a mestských i obecných zásada rovnoprávnosti svedomite šetrená — menovito udania stránok slovenské, v reči tejšce posudzované a rozhodnuté, pojednávajúce so stránkami slovenskými v reči jejich do zápisnic horebraté, a menovito podpisy stránok pri úradných listinách len tam dovolené boli, kde stránky obsahu jejich dokonále rozumejú; čo zvlášte pri pojednávaniach, pokonávaniach a rozsudkoch kommasacionálskych a regulacionálskych predmetoch to, životniu otázku ľudu pospolitého tvoriacich, hlavnou úlohou byť má, aby ten, kto seba a potomstvo svoje na večnosť zaväzuje, aspoň vedel obsah a zmysel toho, ku čomu sa zaväzuje, a nebol slepým nástrojom jiného.

3. Aby na hlavných a gymnaziálnych školách predpísané predmety a reči náukozdelnou rečou materinskou prednášané boli, a mládež aby v duchu národno-kresťanskom vzdelávaná bola tak, žeby tí, ktorým skôr lebo poslied nastane povinnosť vlasti a národu správcami a vodcami byť, potrebnými známiosťami opatrení, povolanie svoje aj svedomite vyplniť v stave boli.

Konečne 4., aby Osvícenosť Vaša, nakoľkoby k vyplneniu preduvedených žiadostí našich vyššie riešenie sa požadovalo, také na patričnom mieste vyprostredkovať ráčila.

Osvícený Pane! Toto sú vo všeobecnosti vyjadrené trpkosti a žiadosti naše, ktoré s dôverným a úprimným srdcom Osvícenosti Vašej prednášame, žeby ona vyplnením jejich dôkaz šlechetného zmýšľania Svojho s ľudom slovenským správe svojej zvereným podať, a tak veniec vysokých zásluh svojich o vlasť a človečenstvo najskvelejším spôsobom ozdobiť ráčila.

Keď teda pevno veríme, že žiadosti tyto, podstatné otázky uživotvorenia zásady rovnoprávnosti tvoriace Osvícenosť Vaša milostive uvážiť ráči, priazni a blahosklonnosti poručení, s hlbokou úctou menom národovcov a ľudu župy Trenčianskej podpisujeme sa

V Trenčíne, dňa 30. Septembra 1863

Osvícenosti Vašej oddaní ctitelia

}